

zagen te ontnemen; ruim honderd mannen die als de ergste 'houtdieven' werden beschouwd, kregen van de burgemeester als straf opgelegd dat zij voor perioden variërend van twee tot zestien dagen, hout voor de centrale keuken moesten zagen en hakken.

Het clandestien vellen van bomen vond op grote schaal eveneens in de oostelijke en noordelijke provincies plaats, zij het dat hier ook wel gemeenten waren waar nabije bossen officieel aan de burgerij werden toegewezen. Een deskundige van Staatsbosbeheer schatte na de bevrijding dat in totaal in het gehele land (dat sluit dus het bevrijde Zuiden in) tijdens de hongerwinter uit de bossen 600 000 kubieke meter hout verdween. Daarmee verdween óók een deel van het natuurschoon, zoals in de steden door het clandestiene vellen dat daar plaatsvond, een deel van het stadsschoon verloren ging. Eertijds fraaie straten, lanen, grachten en pleinen stonden er na de hongerwinter ontluissterd bij.

Intussen leverde het vellen van bomen niet voldoende brandstof op. In wijken waar als gevolg van evacuatie of deportatie der bewoners lege huizen stonden, drong het publiek die huizen binnen om er niet alleen de ramen, deuren, betimmeringen en vloeren alsmede het dakbeschot te verwijderen maar veelal ook de balklagen. In Den Haag werden aldus bijna 1 800 panden gesloopt (hier werden voorts ruim 1 000 panden ernstig en meer dan 12 000 licht beschadigd), in Amsterdam vielen ca. 1 500 panden met ruim 4 000 woningen (daarvan ca. de helft in de wijken waaruit de Joden waren verdwenen) aan de slopers ten offer. 'Voornamelijk speelden hier', aldus het verslag over '44 van de gemeentelijke dienst voor Bouw- en Woningtoezicht,

'een rol de wilde sloopploegen, z.g. 'balkenploegen', die de leegstaande percelen binnendrongen en er het 'grote hout', nl. balklagen, vloeren, kophout en trappen uit sloopten . . . De politie bleek volslagen machteloos hiertegen op te treden. Het hout werd in de zwarte handel gebracht. De restanten werden door het werkelijk noodlijdende publiek verzameld dat, ondeskundig tussen de dikwijls gevaarlijke ruïnes rondscharrelend, meermalen ongelukken opliep.'

In Amsterdam, vermoedelijk ook elders, begon het slopen van de leegstaande woningen in oktober. Niet lang duurde het of deze bron om aan hout te komen was goeddeels opgedroogd. Clandestien gesloopt werden vervolgens de houten leuning van de bruggen – twee houten

¹ Gemeente Amsterdam: *Verslagen der bedrijven, diensten en commissiën, 1944, no. 14. Bouw- en Woningtoezicht (1945?)*, p. 7.